

Ἡ ἀρχή τῆς Ἰνδικτοῦ στό Οἰκουμενικό Πατριαρχεῖο

Τοῦ Παναγιώτη Ἰ. Σκαλτσῆ
Καθηγητοῦ Θεολογικῆς Σχολῆς Α.Π.Θ.

Ἡ Ἰνδικτος (ἀπό τή λατινική λέξη *Indictio* = ἔνδειξη, ὄρισμός, μήνυμα, κήρυξη, ἐπαγγελία, διάγγελμα, διάταγμα) πρὶν ἐξελιχθεῖ σέ ἑορτολογικό γεγονός ἀναφερόμενο στήν ἔναρξη καί τόν διά τοῦ Χριστοῦ ἀγιασμό τοῦ νέου ἐκκλησιαστικοῦ ἔτους σήμαινε τήν ἀρχή τοῦ οἰκονομικοῦ ἔτους καί τῆς ἀνά δεκαπενταετία προσδιοριζόμενης φορολογικῆς πολιτικῆς τῶν Ρωμαίων. «Ἰνδικτον -γράφει τό Βασιλειανό Μηνολόγιο- λέγουσιν οἱ Ρωμαῖοι τήν ἀρχήν καί τόν ὄρισμόν»¹. Στήν ἀρχή δηλαδή κάθε δεκαπενταετίας, ἀπό τήν ἐποχή τοῦ αὐτοκράτορος Ἀδριανοῦ (117-138), καθοριζόταν καί τό ποσό πού κάθε πολίτης ἔπρεπε νά πληρώσει ὡς φόρο γῆς στό ρωμαϊκό κράτος γιά τή συντήρηση τῶν στρατιωτῶν, τῶν ὁποίων ἡ θητεία διαρκοῦσε δεκαπέντε ἔτη. «Ἐπικρατεῖ ἡ ἄποψη - σημειώνει ὁ Πετάβιος- ὅτι οἱ Ἰνδικτιῶνες δέν εἶναι τίποτε ἄλλο παρά εἰσφορές προϊόντων καί σορός χρημάτων τῶν ὁποίων ὁ κανόνας ἔνεδεικνύετο (indicebatur) κάθε χρόνο»².

¹ PG 117, 21 A.

² Βλ. S.A. Morcelli, *Μηνολόγιον τῶν Εὐαγγελίων ἑορταστικόν sive Kalendarium Ecclesiae Constantinopolitanae*, τόμ. I, Rome M. DCCLXXXVIII (1788), σ. 109: “*illud constat, Indictiones nihil aliud esse, quam annomas et tribute, quorum canon quatuordecim indicebatur*”.

Ἡ Ἰνδικτος ἢ Ἰνδικτιῶν ταυτίζεται, μέ τόν ἑλληνικό ὄρο Ἐπινέμησις ἢ Ἐπινέμεσις³ πού σημαίνει μερισμό τόσο τοῦ χρόνου⁴ ὅσο καί τοῦ ποσοῦ τοῦ φόρου ἀνάλογα βεβαίως μέ τήν ἐτήσια καρποφορία καί σοδιά⁵. Ὁ ἐν λόγῳ κύκλος τῆς Ἰνδικτιῶνος πού περιλαμβάνει τή δεκαπενταετία, ἀλλά καί καθ' ἓνα ἀπό τά ἔτη αὐτῆς τῆς περιόδου (α' Ἰνδικτιῶν: α' ἔτος ἢ β' ἔτος κ.λπ. τῆς τρεχούσης Ἰνδικτιῶνος), ἀξιοποιήθηκε καί ὡς ὄριο - κριτήριο χρονολόγησις διαφόρων γεγονότων καί ἐγγράφων στή Ρώμη, τήν Κωνσταντινούπολη, ἀλλά καί τήν Αἴγυπτο⁶. Θεωρήθηκε ἐπίσης ἀπό τήν ἑναρξη τῆς Βυζαντινῆς περιόδου καί ὡς ἀρχή τοῦ νέου ἔτους.

Ἡ ἐξέλιξη αὐτή μαρτυρεῖται γιά πρώτη φορά ἀπό τό Σεπτέμβριο τοῦ 312, ἐπί Μεγάλου Κωνσταντίνου. Καί τοῦτο προφανῶς διότι ἕως τήν ἐποχή ἐκείνη, κατά τό Ἰουλιανό ἡμερολόγιο, ἡ ἡμερομηνία αὐτή ταυτιζόμενη μέ τή φθινοπωρινή ἰσημερία ἐθεωρεῖτο ὡς πρώτη τοῦ ἔτους. Ἀπό τό ἔτος 313 μ.Χ. «μετατέθηκε στήν 23^η Σεπτεμβρίου, γενέθλιο ἡμέρα τοῦ Ὀκτωβριανοῦ Αὐγούστου. Ἀπό τό ἔτος 462 μ.Χ. ἡ πρωτοχρονιά μετατέθηκε στήν 1^η Σεπτεμβρίου γιά νά συμπίπτει ἡ ἀρχή τοῦ ἔτους μέ τήν ἀρχή τοῦ μηνός (Ἰνδικτος)»⁷.

1) Βλέπουμε λοιπόν ὅτι ἡ Ἰνδικτιῶν ἀπό ἀφετηρία γιά τά φορολογικά τῶν Ρωμαίων εἶχε καί ἡμερολογιακό ἐνδιαφέρον ταυτιζόμενη μέ τήν

³, Φωτίου Πατριάρχου Κωνσταντινουπόλεως, *Τά Ἀμφιλόχεια ἢ λόγων ἱερῶν καί ζητημάτων ἱερολογιαί. Ἐρώτησις ΡΛΔ', Πόσας ἀρχάς δεῖ νοεῖν ἡμᾶς τοῦ ἐνιαυτοῦ καί ποίας;* PG 101, 737D.

⁴ Νικοδήμου Ἀγιορείτου, *Συναρτιστής τῶν δώδεκα μηνῶν τοῦ ἐνιαυτοῦ*, τόμ.Α', ἐκδ. «Δόμος», Ἀθήναι 2005, σ.5, σχ.1.

⁵ Φωτίου Πατριάρχου Κωνσταντινουπόλεως, ὁ.π., PG 101, 737 D· 740 A.

⁶ Ὁ Μέγας Ἀθανάσιος π.χ. κάνει λόγο γιά "*Indictione secunda*" στήν πρώτη Ἐορταστική Ἐπιστολή (ἔτος 329). Βλ. PG 26, 1360 B.

⁷ Μ. Φουντούλη, Λειτουργική Α'. *Εἰσαγωγή στή Θεία Λατρεία*, Θεσσαλονίκη 2004, σσ. 108-109.

ἀρχή τοῦ νέου ἔτους καί ἐορταζόταν μέ ἰλαστήριες πρός τούς θεούς τελετές καί θυσίες. «Τήν ἀρχήν τῆς Ἰνδίκτου ἦτοι τοῦ νέου ἔτους - σημειώνεται σέ παλαιό κείμενο - ἀπό τοῦ μηνός Σεπτεμβρίου ἤδη ἀπό τῶν χρόνων τοῦ Μ. Κωνσταντίνου καθώρισαν οἱ Ἕλληνας»⁸.

Ἡ ὡς ἄνω περί τήν Ἰνδικτο σημειολογία καί παράδοση καταγράφεται καί στό Βασιλειανό Μηνολόγιο (τέλος 10^{ου} αἰ.) ὅπου γίνεται λόγος γιά τήν Ἰνδικτο ὡς ἐορτή τῆς Ἐκκλησίας. «Τήν Ἰνδικτον ἐορτάζει ἡ τοῦ Θεοῦ Ἐκκλησία, ἀπό τῶν ἀρχαίων παραλαβοῦσα, διά τό νομίζεσθαι ἀρχήν εἶναι τοῦ χρόνου ἀπό ταύτης τῆς ἡμέρας, ἐπειδή Ἰνδικτον λέγουσιν οἱ Ῥωμαῖοι τήν ἀρχήν καί τόν ὀρισμόν. Ἔστιν οὖν καί ἡ πρώτη ἡμέρα τοῦ Σεπτεμβρίου μηνός ὀρισμός καί ἀρχή τοῦ ὅλου ἔτους»⁹.

Ἡ ἀναφορά αὐτή τοῦ Βασιλειανοῦ Μηνολογίου, ὅτι ἡ Ἐκκλησία παρέλαβε τήν ἐορτή τῆς Ἰνδίκτου «ἀπό τῶν ἀρχαίων» δείχνει τήν παλαιότητά της. Κατά μίαν ἄποψη ἡ ἐορτή ἀνάγεται στόν τέταρτο¹⁰ ἢ στόν πέμπτο μ.Χ. αἰώνα, κάτι πού ἀπό ἄλλους κρίνεται ὡς ἀνιστόρητο¹¹. Τό ὡς ἄνω Μηνολόγιο (Συναξάριο) ἀναφέρεται προφανῶς στήν ἀφετηρία τῆς ἐορτῆς καί τίς ἐκ προχριστιανικῶν ἐθίμων καταβολές της.

Οἱ Ῥωμαῖοι π.χ. κατά τόν ἱερό Φώτιο ἐτέλουν «ὡς καθ' ἐκάστην ἀρχήν ἐνιαυτοῦ - καί ἰδιαίτερα κατά τόν μήνα Σεπτέμβριο - ἰδιαζούσας τε θυσίας καί τελετάς, τιμῶντες καί ἰλασκόμενοι οὓς ἐνόμιζον αὐτοί

⁸ Αὐτά γράφει ὁ Savilius σέ ὑπόμνημά του στό νόθο κείμενο τοῦ Ἰωάννου Χρυσσοστόμου μέ τον τίτλο «Εἰς τήν ἀρχήν τῆς Ἰνδίκτου» (PG 59, 673): «Principium Indictionis, inquit Savilius, sive anni novi a mense Septembri jam inde a temporibus Constantini Sumebant Graeci».

⁹ PG 117, 21 A.

¹⁰ Π. Γ. Νικολόπουλου, «Ἰνδικτιῶν», ἐν *Θρησκευτική καί Ἠθική Ἐγκυκλοπαίδεια*, στ. 899.

¹¹ Ἰ Γενναδίου († Μητροπολίτου Ἡλιουπόλεως), «Ἡ τελετή τῆς Ἰνδίκτου ἐν τῷ Πατριαρχικῷ Ναῶ καί Οἴκῳ», ἐν *Ὁρθοδοξία*, ἔτος ΙΕ', τεῦχος 9, Σεπτέμβριος 1940, σσ. 264-265.

θεούς»¹². Ὁ ἰλαστήριος ἐπίσης χαρακτήρας Ἰουδαϊκῶν ἐορτῶν πού ἐορτάζονταν κατά τόν ἑβδομο μήνα (Tisri) τοῦ ἔτους, ὅπως π.χ. τοῦ Ἐξιλασμοῦ (Kipurim)¹³ καί τῆς Σκηνοπηγίας¹⁴ σέ συνδυασμό μέ τήν κατά τή δεύτερη συγκομιδή «τῶν κατά τό ἔαρ βλαστησάντων καρπῶν»¹⁵ ἔχουν ἐπηρεάσει τυπολογικά καί ἱστορικά τήν διαμόρφωση τῆς ἐορτῆς τῆς Ἰνδίκτου κατά τόν μήνα Σεπτέμβριο, περίοδο κατά τήν ὁποῖαν, ὅπως γράφει ὁ ἅγιος Νικόδημος ὁ Ἄγιορείτης γίνεται ἡ φθινοπωρινή ἰσημερία, ὁ ἀέρας καί ἡ ἀτμόσφαιρα εἶναι μετριόθερος. Γεωργεῖται ἡ γῆ καί ἀρχίζουν νά γίνωνται οἱ βροχές «ἵνα δι' αὐτῶν ἀπαλυνθεῖ ἡ ὑπό τοῦ προλαβόντος θέρους σκληρυνθεῖσα γῆ. Καί ἀκολούθως γένη ἐπιτηδεῖα εἰς τό νά γεωργηθῆ καλῶς, καί νά συλλάβῃ καί νά θρέψῃ τά ἐγκαταβληθέντα εἰς αὐτήν σπέρματα»¹⁶.

Δέν ἀποκλείεται ἐπίσης μέ τήν ἐπισήμανση ὅτι ἡ Ἐκκλησία παρέλαβε τήν ἐορτή «ἀπό τῶν ἀρχαίων», νά ἀναδεικνύεται ὁ συσχετισμός τῆς Ἰνδίκτου μέ τό γεγονός τῆς μετά τούς πειρασμούς στήν ἔρημο ἐπιστροφῆς τοῦ Ἰησοῦ στή Ναζαρέτ, ὅπου «εἰσῆλθε κατά τό εἰωθός αὐτῶ ἐν ἡμέρᾳ τῶν σαββάτων εἰς τήν συναγωγήν καί ἀνέστη ἀναγνῶναι»¹⁷.

Τό σχετικό ἀνάγνωσμα εἶναι ἀπό τόν προφήτη Ἡσαΐα. Αναφέρεται δέ στό ἀπολυτρωτικό ἔργο τοῦ Χριστοῦ καί στήν ἐκ μέρους Του ἀναγγελία ἑναρξης τῆς νέας περιόδου κατά τήν ὁποῖαν

¹² Φωτίου Πατριάρχου Κωνσταντινουπόλεως, ὁ.π., PG 101, 737C.

¹³ Λευϊτ.16, 23-31· 23, 26-32.

¹⁴ Λευϊτ.23, 33-43· Ἀριθ. 29, 12-40· Κριταί 21, 19-21· Νεεμίας 8, 13-18.

¹⁵ Θεοφάνους τοῦ ἐπίκλην Κεραμέως Ἀρχιεπισκόπου Ταυρομενίου τῆς Σικελίας, Ὁμιλία Α΄. *Εἰς τήν ἀρχήν τῆς Ἰνδίκτου, ἥτοι τοῦ νέου ἔτους*, PG 132, 112 A. Πρβλ. Λευϊτ. 23,39.

¹⁶ Συναξαριστής τῶν δώδεκα μηνῶν του ἑνιαυτοῦ, τόμ. Α΄, ἔκδ. «Δόμος», σσ.3-4, σχ.1.

¹⁷ Λουκ. 4, 16.

«πραγματοποιείται υπό τοῦ Μεσσίου ἢ περί τῆς σωτηρίας τῶν ἀνθρώπων βουλή τοῦ Θεοῦ»¹⁸. Στή συναξαρική παράδοση τό περιστατικό αὐτό ἐρμηνεύθηκε ὡς ἀπό τό Χριστό ἐπευλογία τοῦ χρόνου καί θεωρήθηκε ὡς ἀρχή μίας νέας ἐορτῆς πού ὁ ἴδιος ὁ Κύριος χάρισε στήν Ἐκκλησία· «Ἐπεὶ δέ Χριστός ὁ Θεός ἡμῶν βουλευθεὶς ἐπευλογῆσαι τήν ἀρχήν τοῦ χρόνου, μᾶλλον δέ ὅλον τόν χρόνον, ὃν αὐτός πρό τῶν αἰώνων ἐποίησεν, εἰσῆλθεν εἰς τήν συναγωγὴν τῶν Ἰουδαίων· καί ἐπέδότη αὐτῷ βιβλίον Ἡσαΐου τοῦ προφήτου. Καί ἀνοίξας αὐτό, εὔρε τόν τόπον ὅπου ἦν γεγραμμένον· Ἐνεῦμα Κυρίου ἐπ’ ἐμέ, οὗ εἶνεκεν ἔχρισέ με· εὐαγγελίσασθαι πτωχοῖς ἀπέσταλκέ με· κηρύξαι αἰχμαλώτοις ἄφεςιν καί τυφλοῖς ἀνάβλεψιν· καλέσαι ἐνιαυτόν Κυρίου δεκτόν’ (Ἠσ. 61, 1-2). Καί ἀποδοὺς τό βιβλίον τῷ ὑπηρέτῃ, ἐκάθισεν. Ἐκτοτε ἐχαρίσατο ἡμῖν τοῖς χριστιανοῖς τήν ἁγίαν ἐορτὴν ταύτην, ἣν καί προθύμως ἐορτάζοντες εὐχαριστοῦμεν αὐτῷ»¹⁹.

Τήν ἴδια προσέγγιση βρίσκουμε καί στό Συναξάριο τῆς Κωνσταντινουπόλεως (10^{ου} αἰ.) ὅπου προστίθεται καί τό στοιχεῖο τῆς σύνδεσης τῆς Ἰνδίκτου καί τῆς «κατ’ ἐνιαυτόν» ἀπόδοσης τῶν φόρων μέ τό περιστατικό τῆς ἀπό τόν Αὐγουστο Καίσαρα ἀπογραφῆς ὅλης τῆς οἰκουμένης²⁰. Αὐτήν βεβαίως τήν περίοδο κατά τήν ὁποία ὅλοι ἔπρεπε νά ἐγγραφοῦν στούς δημόσιους φορολογικούς καταλόγους γεννήθηκε ὁ Χριστός²¹, ἕνα γεγονός πού ἄλλαξε τόν ροῦ τῆς ἱστορίας καί σήμανε

¹⁸ Π.Ν. Τρεμπέλα, *Υπόμνημα εἰς τό κατά Λουκᾶν Εὐαγγέλιον*, Ἀδελφότης Θεολόγων «ὁ Σωτήρ», Ἀθήναι ²1972, σσ. 159-160.

¹⁹ Βασιλειανό Μηνολόγιο, PG 117, 21 Β. Βλ. καί Ν. Nilles, *Kalendarium Manuale utrisque Ecclesiae Orientalis et Occidentalis*, vol. I, Gregg International Publishers Limited England 1971, σ.266.

²⁰ Λουκ. 2, 1.

²¹ Λουκ. 2, 1-20. Βλ. καί Π. Ν. Τρεμπέλα, ὁ.π., σσ. 83-98.

τήν ἀρχή τῆς σωτηρίας τοῦ ἀνθρώπου, τῆς νέας δημιουργίας²² καί τοῦ ἁγιασμοῦ ὅλης τῆς οἰκουμένης· «Ἐλαχε δέ τήν τοιαύτην κλήσιν ἀπό Αὐγούστου Καίσαρος, ὅς τῆς βασιλείας ἀπό τούτου καταρξάμενος καί τήν ἀπογραφὴν ὅλης τῆς οἰκουμένης ποιούμενος ὠρίσατο τοὺς κατ'ἐνιαυτὸν φόρους πᾶσι τοῖς αὐτῶ ὑποτελέσι. Διὰ ταῦτα ἡ Ἐκκλησία εὐσεβέστερον παραλαβοῦσα κατὰ παράδοσιν, ὡς ἐναπογραφόμενον σχοῦσα κατὰ ταύτην διὰ τὴν ἐνανθρώπησιν καί τὸν Κύριον, ἐορτάζει τὴν πρώτην ταύτην, δι' αὐτῆς ὅλον ἁγιάζουσα καί ἐπευλογοῦσα τὸν ἐνιαυτὸν. Ἐν γάρ ταύτῃ τῇ ἡμέρᾳ ὁ Κύριος εἰσελθὼν εἰς τὴν συναγωγὴν τῶν Ἰουδαίων καί λαβὼν βιβλίον Ἡσαΐου τοῦ προφήτου, ἀναπτύξας αὐτὸ εὗρεν οὕτως· «Πνεῦμα Κυρίου ἐπ' ἐμέ, οὗ εἵνεκεν ἔχρισέ με· εὐαγγελίσασθαι πτωχοῖς ἀπέσταλκέ με· κηρῦξαι ἐνιαυτὸν Κυρίου δεκτόν' (Ἠσ. 61,1-2). Ἔκτοτε οὖν παραλαβοῦσα ἡ ἡμέρα αὕτη παρά τοῦ πάντων δημιουργοῦ, τοῦ ἀεί ὄντος καί εὐλογοῦντος τὰ σύμπαντα καί συνέχοντος, ἐορτάζεται παρά πασῶν τῶν ἐκκλησιῶν εἰς δόξαν αὐτοῦ»²³.

Τὴν παράδοσιν αὕτη ἀνακεφαλαιώνει ὁ ἅγιος Νικόδημος ὁ Ἁγιορείτης, ὁ ὁποῖος μνημονεύει τρεῖς λόγους γιὰ τοὺς ὁποίους ἡ Ἐκκλησία ἐορτάζει τὴν Ἰνδικτιῶνα: α) «Ἐπειδὴ καί αὕτη εἶναι ἀρχὴ τοῦ χρόνου», β) «Ἐπειδὴ καί κατὰ τὴν σημερινὴν ἡμέραν, ἐπῆγεν ὁ Κύριος ἡμῶν Ἰησοῦς Χριστός μέσα εἰς τὴν Συναγωγὴν τῶν Ἰουδαίων, καί ἐδόθη εἰς αὐτὸν τὸ βιβλίον τοῦ Προφήτου Ἡσαΐου ...» γ) «ἵνα διὰ μέσου τῆς ὑμνωδίας καί ἱκεσίας, ὅπου προσφέρομεν εἰς τὸν Θεὸν ἐν τῇ ἐορτῇ ταύτῃ, γένη ὁ Θεὸς ἕλεως εἰς ἡμᾶς, καί εὐλογῆσῃ τὸν νέον χρόνον, καί χαρίσῃ τοῦτον εἰς ἡμᾶς εὐτυχῆ καί γεμᾶτον ἀπὸ ὅλα τὰ σωματικά

²² Β' Κορ. 5, 17.

²³ H. Delehaye, ἐκδ. *Synaxarium Ecclesiae Constantinopolitanae*, Bruxelis 1902, στ. 1-2.

ἀγαθά. Καί ἵνα φωτίση τὰς διανοίας μας, εἰς τό νά περάσωμεν ὅλον τόν χρόνον καθαρῶς καί μέ ἀγαθὴν συνείδησιν, καί εἰς τό νά εὐαρεστήσωμεν τῷ Θεῷ, μέ τήν φύλαξιν τῶν ἐντολῶν του. Καί οὕτω νά τύχωμεν τῶν ἐν οὐρανοῖς αἰωνίων ἀγαθῶν²⁴.

2) Ὅσον ἀφορᾷ τώρα τό λειτουργικό καί ἐορτολογικό περιεχόμενο τῆς ἐν λόγῳ ἐορτῆς μέ τίς τόσο βαθιές μέσα στήν ἱστορία ρίζες, παρατηροῦμε τά ἑξῆς:

α) Οἱ πρῶτες μαρτυρίες γιά τή λειτουργική συγκρότηση τῆς Ἰνδίκτου δέν εἶναι παλαιότερες τοῦ 8^{ου} μ.Χ. αἰ. Ἡ ἀναζήτηση ἀνάλογων πληροφοριῶν στά δύο περί τῆς ἀρχῆς τῆς Ἰνδίκτου κείμενα τοῦ ἱεροῦ Χρυσοστόμου δέν προσφέρει τίποτε στήν ἔρευνα, ἀφ' ἐνός μέν διότι εἶναι ψευδεπίγραφα, ἀφ' ἑτέρου δέ διότι κινουῦνται καθαρά σέ πνευματικό ἐπίπεδο. Γίνεται δηλαδή λόγος περισσότερο γιά τή σπουδαιότητα πού ἀποκτᾷ ἡ ἀρχή τοῦ νέου ἐνιαυτοῦ μέ τόν ἐορτασμό τῶν καλλινίκων μαρτύρων· «ἔδει τόν κύκλον τοῦ ἔτους τῷ τῶν μαρτύρων κοσμηθῆναι στεφάνῳ· Αὐτοί γάρ εἰσι πάσης εὐφροσύνης τῷ γένει παραίτιοι οἱ γενναῖοι τοῦ Χριστοῦ στρατιῶται»²⁵. Γίνεται ἐπίσης ἰδιαίτερα λόγος γιά τά τοῦ Χριστοῦ καί Θεοῦ θαύματα, τά ὅποια «διά τήν ἐμήν σωτηρίαν ἀνθρωπος γεγονώς ἐξετέλεσεν»²⁶.

Μένουμε λοιπόν ἔτσι στόν 8^ο αἰ. καί στήν πρώτη μαρτυρία περί τοῦ εὐαγγελικοῦ ἀναγνώσματος τῆς ἐορτῆς πού μᾶς διασώζει ὁ ἅγιος

²⁴ Νικοδήμου τοῦ Ἀγιορείτου, *Συναξαριστής τῶν δώδεκα μηνῶν τοῦ ἐνιαυτοῦ*, τόμ. Α', ἐκδ. «Δόμος», σσ.3-6. Βλ. καί Π.Γ. Νικολοπούλου, «Ἰνδικτιῶν», *Θρησκευτική καί Ἠθική Ἐγκυκλοπαίδεια*, στ. 899-900.

²⁵ Ἰωάννου Χρυσοστόμου, *Εἰς τήν ἀρχήν τῆς Ἰνδικτιῶνος, καί εἰς μάρτυρας, καί εἰς αἰμόρρουν* (Sprugia), PG 59, 575-577.

²⁶ Ἰωάννου Χρυσοστόμου, *Εἰς τήν ἀρχήν τῆς Ἰνδίκτου*, PG 59, 674.

Θεόδωρος ὁ Στουδίτης (τέλη 8^{ου}-ἀρχές 9^{ου} αἰ.). Στήν 24^η Κατήχησή του γράφει συγκεκριμένα· «*Ἀδελφοί καί πατέρες, ἀρχή τοῦ ἐνιαυτοῦ εἰσελήληθεν ἤδη, ἐν ἧ Ἐὐαγγέλιόν ἐστίν ἀναγινωσκόμενον ἐν τούτοις· Ἐπιφάνεια Κυρίου ἐπ’ ἐμέ, οὗ εἵνεκεν ἔχρισέ με, εὐαγγελίσασθαι πτωχοῖς ἀπέσταλκέ με, ἰάσασθαι τούς συντετριμμένους τήν καρδίαν, κηρῦξαι αἰχμαλώτους ἐν ἀφέσει, κηρῦξαι ἐνιαυτόν δεκτόν’* (Λουκ. 4, 18-19)»²⁷. Ὁ ἅγιος Θεόδωρος καταγράφει προφανῶς μία παράδοση. Ἐάν λάβουμε ὑπ’ ὄψιν ὅτι τό σύστημα τῶν ἀναγνωσμάτων διαμορφώθηκε ἀπό τον 5^ο-7^ο μ.Χ. αἰ., δέν ἀποκλείεται ἡ συγκεκριμένη περικοπή νά εἶχε ἐνταχθεῖ στήν ἐορτή τῆς Ἰνδίκτου κατά τή διάρκεια αὐτῆς τῆς περιόδου. Τό Εὐαγγέλιο τοῦ Λουκᾶ ἄλλωστε ἀναγινώσκεται ἀπό τά μέσα Σεπτεμβρίου καί εἶναι ταυτισμένο μέ τό «*νέον ἔτος*» τό ὁποῖο ἀρχικά, ὅπως εἶδαμε, ξεκινοῦσε ἀπό τήν 23^η Σεπτεμβρίου²⁸.

Ὁ ἅγιος Θεόδωρος ὁ Στουδίτης μάς δίδει καί μίαν ἄλλη ἐνδιαφέρουσα πληροφορία περί κοινοῦ μνημοσύνου, τήν ἡμέρα τῆς Ἰνδίκτου, ὅλων τῶν κεκοιμημένων, ὅπως ἀκριβῶς γίνεται καί κατά τήν ἐορτή τῆς Πεντηκοστῆς²⁹. Συνήθεια τῶν Στουδιτῶν ἐπίσης ἦταν κατ’ ἔτος νά ἀγοράζει ὁ καθένας, ἀνάλογα μέ τίς δυνατότητές του, ἐντάφια γιά τήν κήδευση «*τῶν ἀπρονοήτων σκηνωμάτων, εἴτ’ οὖν νενεκρωμένων, καί ἐκ πενίας ἢ ἐκ ξενιτείας μή ἐχόντων πῶς*

²⁷ Θεοδώρου Στουδίτου, *Ἔργα 2, Μικρά Κατήχησις*, ἐκδ. «Ὁρθοδόξου Κυψέλης», Θεσσαλονίκη 1984, σ.71.

²⁸ Ἰωάννου Μ. Φουντούλη, «Τό σύστημα τῶν ἀγιογραφικῶν ἀναγνωσμάτων στήν Ὁρθόδοξη Λατρεία. Πλεονεκτήματα, μειονεκτήματα, δυνατότητες βελτιώσεως», ἐν *Ἱεροουργεῖν τό Εὐαγγέλιον. Ἡ Ἁγία Γραφή στήν Ὁρθόδοξη Λατρεία. Πρακτικά Ε΄ Πανελληνίου Λειτουργικοῦ Συμποσίου Στελεχῶν Ἱερῶν Μητροπόλεων* [Σειρά Ποιμαντική Βιβλιοθήκη -10], Ἀθήνα 2004, σ. 73.

²⁹ Θεοδώρου τοῦ Στουδίτου, *Ἐπιστολαί*, I, PG 99, 953B.

έκκομίζεσθαι καί ένθάπτεσθαι έν ταύτη τῇ βασιλευούσῃ τῶν πόλεων»³⁰. Κήδευαν, δηλαδή, δωρεάν ὄσους πέθαιναν καί ἦταν φτωχοί ἢ ἀπό ξένη περιοχή καί δέν εἶχαν κανένα νά ένδιαφερθεῖ γιά τίς ἐπιθανάτιες φροντίδες των. Τό νεκρικό αὐτό στοιχεῖο πέρασε καί σέ μεταγενέστερες σχετικές μέ τήν Ἰνδικτο εὐχές, δεῖγμα τῆς ἐπίδρασης τῆς Στουδιτικῆς παράδοσης στή διαμόρφωση καί τό περιεχόμενο τῆς έν λόγω ἑορτῆς.

β) Στο Συναξάριο τῆς Κωνσταντινουπόλεως (10^{ος} αἰ.) καταγράφονται ὅλα τά δεδομένα πού χαρακτηρίζουν τήν έν λόγω ἑορτή ὡς Δεσποτική, Θεομητορική, ἀλλά καί ἀγιολογική. Ἐκτός δηλαδή ἀπό τή μνήμη τῆς παρουσίας τοῦ Χριστοῦ στή Συναγωγή καί τόν ἀγιασμό τοῦ ὄλου ένιαυτοῦ, τιμῶνται καί πολλοί ἅγιοι, ὅπως π.χ. Συμεών ὁ Στυλίτης³¹, οἱ τεσσαράκοντα γυναῖκες, παρθένες, ἀσκήτριες καί μάρτυρες, οἱ ἅγιοι μάρτυρες Ἀγαθοκλεία, Καλλίστη, Ἐρμογένης καί Εὐοδος, ἡ ἀνάβλεψη τοῦ ἁγίου Παύλου τοῦ ἀποστόλου, ἡ κοίμηση Ἰησοῦ τοῦ Ναυῆ, ἡ ανάμνηση τοῦ κατά παραχώρησιν Θεοῦ ἐπιγενομένου ἐμπρησμοῦ τό ἔτος 462, ἐπί βασιλείας Λέοντος τοῦ Μεγάλου³² καί τέλος ἡ μνήμη τῆς ὑπεραγίας Θεοτόκου τῶν Μιασηνῶν. *«Αὕτη τελεῖται διά τήν παραδοξοποιόν καί ἁγίαν εἰκόνα τῆς Θεοτόκου, τήν έν τῇ λίμνη μέν τῆς Γαζουροῦ διά τόν φόβον τῶν εἰκονομάχων ἐμβληθεῖσαν καί μετά πολύν χρόνον ἄσπιλον ἀναδοθεῖσαν, μονῆ δέ τῶν Μιασηνῶν ἀνατεθειμένην. Τελεῖται δέ ἡ αὐτῆς σύναξις έν τοῖς Χαλκοπρατείοις καί έν τοῖς*

³⁰ Θεοδώρου τοῦ Στουδίτου, ὀ.π., ΡG 99, 953Α.

³¹ Παναγιώτη Σκαλτσῆ, «Ὁ ἅγιος Συμεών ὁ Στυλίτης στό Χριστιανικό Ἑορτολόγιο καί τήν Ὑμνογραφία», έν «Ὁμοτίμοις Διαλεγόμενος». Τιμητικός Τόμος γιά τόν Ἐπίκουρο Καθηγητή Δημήτριο Λάππα, ἐκδ. Κυριακίδη, Θεσσαλονίκη 2012, σσ.137-165.

³² Η. Delehaye (ἐκδ.), ὀ.π., στ.1-6. Βασιλειανό Μηνολόγιο, ΡG 117, 21-24.

Ούρβικίου»³³. Η άποψή μας ότι ή Ίνδικτος έχει αυτόν τόν γενικότερο χαρακτήρα ένισχύεται καί από τό ότι στην ύμνογραφία της, ή όποία μεταγενέστερα έμπλουτίσθηκε μέ θεολογικότατους κανόνες καί άλλα τροπάρια, συμπλέκονται άρκετές φορές τόσο τό περιεχόμενο τής κύριας έορτής, όσο καί γεγονότα από τή ζωή όρισμένων άγίων.

γ) Κάνει έντύπωση τό ότι στό *Περί Βασιλείου Τάξεως* έργο του Κωνσταντίνου του Πορφυρογεννήτου (10^{ος} αί.) δέν γίνεται καμμία άναφορά στην Ίνδικτο. Τό κενό αυτό άναπληρώνεται από τίς μαρτυρίες μεταγενεστέρων πηγών, όπως π.χ. Γερμανού Κων/λεως του Β΄ (13^{ος} αί.), ό όποιος μιλά για τό έθος του «*διά πομπής ιερᾶς καί φιλοθέως*» καθαγιασμού τής άρχής του έτους³⁴. Ό έν λόγω Πατριάρχης μας παραδίδει καί σχετική ευχή ή όποία προφανώς ήταν ένταγμένη στην τάξη του έορτασμού καί τών λιτανευτικών δεήσεων τής Ίνδικτου. Η ευχή αυτή άναφέρεται στην οίκουμενική ειρήνη, στους εύκραεις άέρας καί την εύλογία του νέου ένιαυτου³⁵.

Ό Γεώργιος επίσης Κωδινός ό Κουροπαλάτης (άρχές 15^{ου} αί.), ό όποιος διασώζει την τάξη του παλατίου³⁶, άναφέρει ότι «*κατά μέν την πρώτην του Σεπτεμβρίου, του πατριάρχου μετά λιτανείας καί τών άγιων εικώνων είς τό πορφυροϋν κiónιον παραγενομένου, έφ΄ ου ή σταυρός*

³³ H. Delehaye (έκδ.), ό.π., στ.6.

³⁴ Γενναδίου Μ. Άραμπατζόγλου (Μητροπολίτου Ήλιουπόλεως καί Θείρων), «Του αυτού (Γερμανού Πατριάρχου) λόγος εις την άρχήν τής Ίνδικτου», έν *Φωτίειος Βιβλιοθήκη ήτοι έπίσημα καί ιδιωτικά έγγραφα καί άλλα μνημεία σχετικά προς την ιστορίαν του Οίκουμενικοϋ Πατριαρχείου μετά γενικών καί ειδικών προλεγομένων*, Μέρος Δεύτερον, έν Κωνσταντινουπόλει 1935, σ. 249.

³⁵ Γενναδίου Μ. Άραμπατζόγλου (Μητροπολίτου Ήλιουπόλεως καί Θείρων), ό.π., σσ.250-251.

³⁶ J. Verpeaux, *Traite des offices, Pseudo-Kodinos, Le monde Byzantine*, Paris 1976 (= PG 157, 25-122).

ἴσταται, ὃ πάλαι φόρος ἐκαλεῖτο, ἀπέρχεται ὁ βασιλεύς καί ἀκούει τήν κατ' ἔθος ἐκεῖσε ἐκτελουμένην ἀκολουθίαν. Μετά δέ τήν ἀπόλυσιν ἀπέρχεται αὐθις εἰς τό παλάτιον»³⁷. Ἡ ἐν λόγῳ μαρτυρία τοῦ Γεωργίου Κωδινοῦ εἶναι πολύ σημαντική διότι καταγράφει μέ πληρέστερα στοιχεῖα τήν ἐκτός τοῦ Ναοῦ τελετουργία κατά τήν ἑορτή τῆς Ἰνδίκτου. Ἡ πάνδημος αὐτή τελετή ξεκινοῦσε ἀπό τή Μεγάλη Ἐκκλησία μετά τον Ὅρθρο καί κατέληγε στο Φόρο, περίλαμπρο χῶρο (ἀγορά) τῆς πόλεως³⁸.

Ἡ τάξη αὐτή τῆς πρὸς τό Φόρο ἱερᾶς πομπῆς, τῶν ἱλαστηρίων εὐχῶν καί τῶν μετά εἰκόνων δημοτελῶν λιτανειῶν, γιά τήν ὁποία κάνει λόγο ὁ Γεώργιος Κωδινός καί παλαιότερα οἱ ἱερός Φώτιος καί Γερμανός Β', ἀποτυπώνεται στό *Ἀσματικό Τυπικό τῆς Μεγάλης Ἐκκλησίας* τοῦ 10^{ου} αἰ.³⁹, «στό ὁποῖο καταγράφηκε ὁ κύκλος τῶν κινητῶν καί ἀκινήτων ἑορτῶν πού τελοῦνταν στό ναό τῆς Ἁγίας Σοφίας»⁴⁰. Στό ἐν λόγῳ Τυπικό, καθοριστικό γιά τή μετέπειτα ἐξέλιξη τοῦ βυζαντινοῦ ἑορτολογίου, μνημονεύονται ὁ ὄσιος Συμεών ὁ Στυλίτης, ἡ σύναξις τῆς ἁγίας Θεοτόκου τῶν Μιασηνῶν, ἡ μνήμη τῶν ἁγίων μ' γυναικῶν μαρτύρων ἀσκητριῶν, καί τῶν μαρτύρων Ἀειθαλᾶ καί Ἀμμών... Ἡ μνήμη ἐπίσης τοῦ μεγάλου ἐμπρησμοῦ γενομένου κατά ταύτην τήν βασιλίδα τῶν πόλεων. Ἔτι δέ καί ἡ μνήμη τῶν ἁγίων μαρτύρων Ἀγαθοκλείας, Καλλίστης, Εὐόδου καί Ἐρμογένους. Καί φυσικά ἡ Ἀκολουθία τῆς Ἰνδίκτου μέ τά

³⁷ J. Verpeaux, ὁ.π., σ. 242, 5-4 (PG 157, 96B).

³⁸ PG 157, 376 C.

³⁹ Juan Mateos, *Le Typicon de la Grande Église. Ms Saint-Croix n° 40, Xe siècle*. Introduction texte critique, traduction et notes, Tome I, Le cycle des douze mois, *Orientalia Christiana Analecta*.

⁴⁰ Συμεών Πασχαλίδης, «Οἱ ἑορτές τῶν ἁγίων», ἐν *Τό Χριστιανικόν Ἑορτολόγιον. Πρακτικά Ἡ' Πανελληνίου Λειτουργικοῦ Συμποσίου Στελεχῶν Ἱερῶν Μητροπόλεων*, 18-20 Σεπτεμβρίου 2006, Βόλος, Ἀθῆναι 2007, σσ.375-376.

νενομισμένα Βιβλικά Αναγνώσματα, Θεομητορικά τροπάρια, και τό μοναδικό τροπάριο τῆς Ἰνδίκτου κατά τήν ἐποχή ἐκείνη «Ὁ πάσης δημιουργός τῆς κτίσεως, ὁ καιρούς καί χρόνους ἐν τῇ ἰδίᾳ ἐξουσίᾳ θέμενος, εὐλόγησον τον στέφανον τοῦ ἐνιαυτοῦ τῆς χρηστότητός σου, Κύριε...», τό ὁποῖο ψαλλόταν ὡς εἰσοδικό στή θεία Λειτουργία καί σήμερα μᾶς εἶναι γνωστό ὡς τό Ἀπολυτίκιο τῆς ἐν λόγῳ ἐορτῆς.

Εἶναι σαφές, ὅτι τό Θεομητορικό στοιχεῖο εἶναι πῶς ἔντονο, δεδομένου ὅτι ὑπῆρχε σύναξη ἐν τοῖς Χαλκοπρατείοις πρός τιμήν τῆς Παναγίας τῶν Μιασηνῶν καί σύναξη ἐπίσης καί μεγάλη πανήγυρη στό Ναό τῆς Θεοτόκου τῶν Οὐρβικίου «διά τό εἶναι τά ἐγκαίνια τῆς ἐκεῖσε ἐκκλησίας»⁴¹. Ἡ μνήμη τῶν ἁγίων ἐτελεῖτο στή Μεγάλη Ἐκκλησία κατά τή διάρκεια παννουχίδος, ἡ ἀνάμνηση δέ τοῦ ἐμπρησμοῦ καί τῆς Ἰνδίκτου ἐν τῷ Φόρῳ⁴². Ἀπό τά συμφραζόμενα τῶν ὕμνων καί ἀπό τίς πληροφορίες τοῦ Γεωργίου Κωδινού τοῦ Κουροπαλάτη περί λιτανείας στό πορφυροῦν κίονιον στό Φόρο μετά τή θεία Λειτουργία διαφαίνεται πῶς σκοπός αὐτῆς τῆς τελετῆς καί γενικότερα τῆς Ἀκολουθίας τῆς Ἰνδίκτου ἦταν ἡ εὐλογία καί ὁ ἁγιασμός τοῦ νέου ἐνιαυτοῦ τῆς χρηστότητος τοῦ Κυρίου. Προηγουμένως, γράφει ὁ Μανουήλ Γεδεών, ἀνεγίνωσκον, «εὐχὴν πρός εὐφορίαν καρπῶν καί πρός εὐδίαν τοῦ τήν Ἐκκλησίαν ἢ τήν βασίλειον αὐλήν χειμάζοντος κλύδωνος»⁴³.

3) Σταθμό στήν ἱστορία τοῦ τελετουργικοῦ στοιχείου τῆς Ἰνδίκτου, προστάδιο θά λέγαμε τῆς σημερινῆς Πράξης κατά τήν τελετή τῆς

⁴¹ J. Mateos, ὁ.π., σ.6.

⁴² J. Mateos, ὁ.π., σσ.2-6.

⁴³ Μ.Ι.Γ., «Αἱ πανηγύρεις τοῦ μηνός», ἐν Ἐκκλησιαστικῇ Ἀλήθειᾳ 25 (1905) 506.

Ἰνδίκτου ἐν τῷ Οἰκουμενικῷ Πατριαρχείῳ εἶναι δύο πολύ ἀξιόλογες Πατριαρχικές εὐχές τῆς Παλαιολογείου ἐποχῆς.

α) Ἡ πρώτη φέρει τόν τίτλο *«Εὐχή εἰς τήν ἀρχήν τῆς Ἰνδίκτου, ἦτοι τοῦ νέου ἔτους, ποιηθεῖσα παρά Ἀθανασίου τοῦ ἀγιωτάτου καί Οἰκουμενικοῦ Πατριάρχου»*. Γράφτηκε στά τέλη τῆς ΙΓ' ἑκατονταετηρίδος, μαρτυρεῖται στόν Λαυριωτικό κώδικα Θ88, φ.207 καί ἀπό τά ἔντυπα Εὐχολόγια δημοσιεύθηκε στό ὑπό τοῦ Νικολάου Παπαδοπούλου ἐκδοθέν ἐν Ἀθήναις τό ἔτος 1928⁴⁴. Εἶναι ἐκτενέστατη καί ἐκτός ἀπό τό ἱλαστικοῦ χαρακτήρα περιεχόμενό της, στό τέλος κυρίως ἀναφέρεται στή διαφύλαξη τῆς πόλεως ἀπό κάθε κίνδυνο, στήν εὐλόγηση τοῦ ἐνιαυτοῦ τῆς χρηστότητος τοῦ Κυρίου, στήν ἐπικράτηση εὐκράτου κλίματος, μέ ὄμβρους εἰρηνικούς καί πλούσια καρποφορία στή γῆ.

Ἡ δεύτερη εὐχή εἶναι τοῦ Πατριάρχου Φιλοθέου τοῦ Κοκκίνου. Μαρτυρεῖται καί αὐτή σέ Λαυριωτικούς κώδικες (1265, 1503), δημοσιεύθηκε στήν Ἐκκλησιαστική Ἀλήθεια καί φέρει τόν τίτλο *«Εὐχή λεγομένη ἐν τῇ λιτῇ τῆς ἀρχῆς τῆς Ἰνδίκτου· λέγεται δέ καί παρ' ὄλον τόν Σεπτέμβριον καί κατά τάς ἀρχάς τοῦ Ὀκτωβρίου, λιτῆς γενομένης»*⁴⁵.

Εἶναι πολύ πιό σύντομη ἀπό τήν προηγούμενη καί μεταξύ τῶν ἄλλων ἀναφέρεται στήν ἄριστη εὐκοσμία καί ἰσότητα στήν κτίση, χάρη πάντοτε τοῦ ἀνθρώπου, στήν εἴσοδο ἀκόμη τοῦ ἐνιαυτοῦ καί τήν

⁴⁴ † πρ. Λ. Σωφρονίου, «Ἡ τελετή τῆς Ἰνδίκτου», ἐν *Ρωμανός ὁ Μελωδός Α'*, ἐν Παρισίοις 1932, σσ.98-102.

⁴⁵ Μ.Ι.Γ., «Αἱ πανηγύρεις τοῦ μηνός», ὁ.π., σ. 478.

εὐλόγησή του, στους ἀγαθούς ὄμβρους πρὸς καρποφορίαν, στους ὑγιεινούς ἀέρες καὶ εὐκρατους *«ἀνθρώποις τε καὶ κτήνεσι»*.

β) Ὁ δέκατος ἕνατος αἰώνας εἶναι ἡ περίοδος μέ τις πλέον σημαντικές πρωτοβουλίες γιὰ τὴν ἀνάδειξη τῆς ἀρχῆς τῆς Ἰνδίκτου ἐν τῷ Πανσέπτῳ Πατριαρχικῷ Ναῷ.

Ὁ Ἰάκωβος ὁ Πρωτοψάλτης συνέδεσε τὸ ὄνομά του καὶ μέ τὴν δημιουργία ἐνός Κοντακίου τῆς Ἰνδίκτου· *«Ὁ τῶν αἰώνων Ποιητῆς καὶ Δεσπότης, Θεέ τῶν ὅλων ὑπερούσιε ὄντως, τὴν ἐνιαύσιον εὐλόγησον περίοδον...»*⁴⁶. Ὁ Οἰκουμενικός ἐπίσης Πατριάρχης Κύριλλος ὁ ΣΤ' (1813-1818) συνέθεσε καὶ αὐτός ἄλλο Κοντάκιο τὸ ἔτος 1813· *«Ὁ ἀρρήτῳ σύμπαντα, δημιουργήσας σοφία καὶ καιρούς ὁ θέμενος, ἐν τῇ αὐτοῦ ἐξουσίᾳ...»*⁴⁷. Κατὰ τὸν Ἡλιουπόλεως δέ Γεννάδιο *«ἡ ἀρχαιοτέρα ἐν τοῖς Πατριαρχείοις σωζομένη Πρᾶξις τῆς Ἰνδίκτου εἶναι ἡ ἐπικεκολλημένη ἐν τῷ κώδικι Θ' (σελ. 346) τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριαρχείου καὶ φέρουσα χρονολογίαν 1815 γενομένη ἐπὶ τῆς Πατριαρχείας Κυρίλλου τοῦ Στ'»*⁴⁸.

Ὁ ἴδιος μάλιστα, σύμφωνα πάλι μέ τὸν Ἡλιουπόλεως Γεννάδιο, εἶναι κατὰ πᾶσαν πιθανότητα καὶ ὁ συντάκτης τῆς σχετικῆς εὐχῆς πού ἀναγινωσκόταν στό Ναό ἢ κατὰ τὴν λιτή ὅταν αὐτὴ γινόταν ἐκτός Ναοῦ. Ἰδιαιτέρο γνῶρισμα τῆς ἐν λόγω εὐχῆς εἶναι ὁ συμπληρωματικός χαρακτήρας καὶ ἡ ἰδιαίτερη μνεῖα στους κεκοιμημένους⁴⁹, κάτι πού

⁴⁶ *Ἐπετηρὶς τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριαρχείου*, ἔτος 2017, σ.370.

⁴⁷ Βλ. Μηνιαῖο Σεπτεμβρίου, ἔκδ. Ἀποστολικῆς Διακονίας.

⁴⁸ Γενναδίου († Μητροπ. Ἡλιουπόλεως), *«Ἡ τελετὴ τῆς Ἰνδίκτου ἐν τῷ Πατριαρχικῷ Ναῷ καὶ Οἴκῳ»*, ἐν *Ὁρθοδοξία* ΙΕ' (Σεπτέμβριος 1940) τεύχ. 9, σ. 268.

⁴⁹ Γενναδίου († Μητροπ. Ἡλιουπόλεως), *«Ἡ Ἰνδικτιῶν (Ἐπινέμησις) καὶ ἡ τελετὴ τῆς Ἰνδίκτου ἐν τοῖς Πατριαρχείοις»*, ἐν *Ὁρθοδοξία*, ἔτος πρῶτον, Ἀπρίλιος 1926 – Μάρτιος 1927, σσ. 388-393. Ἡ ἴδια εὐχὴ δημοσιεύεται καὶ στὴν *«Ὁρθοδοξία»* στὴν Πράξη τῆς Νέας Ἰνδικτιῶνος ἐπὶ Πατριάρχου Φωτίου. Βλ. *Ὁρθοδοξία* 6 (1931) 502-503.

έρμηνεύθηκε ως αναφορά στην παράδοση τῶν Στουδιτῶν πού αὐτή τήν ἡμέρα τιμοῦσαν τούς νεκρούς μέ μνημόσυνα⁵⁰.

Σέ μία προσπάθεια δέ νά δώσει ἕνα κείμενο πού νά ἐκφράζει τό περιεχόμενο τῆς Ἀκολουθίας καί τῆς τελετῆς τῆς Ἰνδίκτου, ὁ Γεννάδιος συνέταξε Σχέδιον Πράξεως καί Εὐχῆς μέ βάση παλαιότερες εὐχές καί κείμενα Πατέρων περί τήν ἑορτήν τῆς Ἰνδίκτου. Ἐκφραστικό παράδειγμα τοῦ περιεχομένου τῆς ἐν λόγῳ εὐχῆς εἶναι τοῦτο· *«Εὐλόγησον τοῦ ἐνιαυτοῦ τῆς χρηστότητός σου τόν στέφανον καί ἡμᾶς καταξίωσον περαιῶσαι λυσιτελῶς τήν τοῦ χρόνου περίοδον καί ἄπασαν τήν ζωὴν ἡμῶν. Γενέσθω ἡμῖν ἡ τοῦ χρόνου ἀρχή τῆς κοινῆς ἐν Χριστῷ ζωῆς ἀπαρχῆς. Χάρισαι ἡμῖν εὐκράτους καί ἐπωφελεῖς τούς ἀέρας καί εὐμετρα καί γαληνά τά ὑέτια ὕδατα πρὸς δαψιλῆ καρποφορίαν τῆς γῆς»*⁵¹.

Στό σημεῖο αὐτό θά ἦταν παράλειψη νά μὴν ἀναφέρουμε καί τή συμβολή τοῦ Πατριάρχου Ἰωακείμ τοῦ Γ' σέ ὅ,τι ἀφορᾷ τήν τελετή τῆς Ἰνδίκτου καί τήν σχετική Πράξη, ἡ ἀνάγνωση καί ὑπογραφή τῆς ὁποίας τό 1881, κατά τήν πρώτη Πατριαρχία του, μετά ἀπό ἀπόφαση τῆς Ἱερᾶς Συνόδου δέν πραγματοποιήθηκε στό Μέγα Συνοδικό, ἀλλά στόν Πατριαρχικό Ναό, μετά καί ἀπό τή σύνταξη σχετικοῦ Τυπικοῦ⁵², *«Ἀλλά τό Τυπικόν ἐκεῖνο τῆς τελετῆς ἀγνοῶ - γράφει ὁ Μανουήλ Γεδεών – διατί ἔμεινεν ἀνεφάρμοστον»*⁵³. Μετά τήν παραίτηση τοῦ Ἰωακείμ τοῦ Γ' (1884) ἐπικράτησε καί πάλι ἡ πρό τοῦ 1881 τάξη, νά γίνεται δηλαδή ἡ

⁵⁰ Μ.Ι.Γ., «Αἱ πανηγύρεις τοῦ μηνός», ὅ.π., σσ.270-271.

⁵¹ Γενναδίου († Μητροπ. Ἡλιουπόλεως), «Ἡ τελετή τῆς Ἰνδίκτου ἐν τῷ Πατριαρχικῷ Ναῷ καί Οἴκῳ», ὅ.π., σσ.270-271.

⁵² Γενναδίου († Μητροπ. Ἡλιουπόλεως), «Ἡ τελετή τῆς Ἰνδίκτου ἐν τῷ Πατριαρχικῷ Ναῷ καί Οἴκῳ», ὅ.π., 268. Σχετικά μέ τό ἐν λόγῳ Τυπικό βλ. *Ἐκκλησιαστική Ἀλήθεια*, τόμ. Α', ἔτος 1881, σσ.264-265.

⁵³ Μ.Ι.Γ., «Αἱ πανηγύρεις τοῦ μηνός», ὅ.π., σ. 506..

σχετική τελετή στον Πατριαρχικό Οἶκο καὶ ὄχι στό Ναό. Κατά τή δεύτερη δέ Πατριαρχία του ἡ Πράξη τῆς Ἰνδίκτου καθιερώθηκε νά ὑπογράφεται ὄχι μόνο ἀπό τούς Συνοδικούς, ἀλλά καί ἀπό τούς ἐν Κωνσταντινουπόλει παρεπιδημοῦντες Μητροπολίτες⁵⁴.

γ) Ἡ σημερινή Πανήγυρις τῆς ἐορτῆς τῆς Ἰνδίκτου καί ἡ τελετή ἐπευλόγησης καί ἀγιασμοῦ τοῦ νέου ἐκκλησιαστικοῦ ἔτους κάθε πρώτη Σεπτεμβρίου φέρει τό μεγαλεῖο καί τόν πνευματικό πλοῦτο τῆς ἱστορίας πολλῶν αἰώνων τῆς Μεγάλης τοῦ Χριστοῦ Ἐκκλησίας. Τελεσιουργεῖται μέ κάθε λαμπρότητα, μέ Πατριαρχική καί Ἀρχιερατική Χοροστασία, στόν πάνσεπτον Ἱερόν Πατριαρχικόν Ναόν τοῦ Ἁγίου Γεωργίου ὑπό τήν σκέπη τῆς προστάτιδος τοῦ Οἰκουμενικοῦ Θρόνου καί τοῦ Γένους μας Παναγίας τῆς Παμμακαρίστου.

Ἡ ὄλη Ἀκολουθία τοῦ Ἑσπερινοῦ, τοῦ Ὅρθρου καί τῆς θείας Λειτουργίας προϋποθέτει τήν κατά σειράν ψαλμωδία τῶν τροπαρίων τῆς Ἰνδίκτου, τῆς Παναγίας τῆς Παμμακαρίστου καί τοῦ Περιβάλλοντος. Ἡ πρώτη, αὐτή πού καταχωρίζεται καί στό Μηναῖο, διαμορφωθεῖσα κατά τόν 11^ο-12^ο αἰ. εἶναι, ἕνας ὕμνος στόν δημιουργό καί πρύτανι πάσης κτίσεως, τόν ἀρχηγό τῆς σωτηρίας τοῦ ἀνθρώπου καί τοῦ κόσμου Χριστό, τόν πληροῦντα τά σύμπαντα, ἐπευλογοῦντα τόν πολύκυκλον τῆς ζωῆς μας χρόνον καί παρέχοντα καιρούς καρποφόρους καί ὑετούς ἐπί τῆς γῆς.

Ἡ δεύτερη, πρός τιμήν τῆς σεπτῆς εἰκόνας Παναγίας τῆς Παμμακαρίστου, πού ψάλλεται ἀπό ἰδιαίτερη Φυλλάδα, εἶναι ποίημα

⁵⁴ Γενναδίου († Μητροπ. Ἡλιουπόλεως), «Ἡ τελετή τῆς Ἰνδίκτου ἐν τῷ Πατριαρχικῷ Ναῷ καί Οἴκῳ», ὁ.π., σ.269.

Διακόνου τινός, συντάχθηκε τό ἔτος 1905, ἐντάχθηκε ἀπό τότε στό Πατριαρχικό τελετουργικό τῆς Ἰνδίκτου, ἐπανεκδοθεῖσα τό 2006 μέ πρωτοβουλία τῶν ὀφφικιάλων τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριαρχείου⁵⁵. «*Ἡ ἀγία σου εἰκών, Παμμακάριστε ἀγνή, τῆς Μεγάλης καί σεπτῆς Ἐκκλησίας τοῦ Χριστοῦ, ἀγλάϊσμα ὑπάρχει καί ἐγκαλλώπισμα*» (τροπάριο σ' ὠδῆς).

Ἡ τρίτη Ἀκολουθία, ποίημα τοῦ Ὑμνογράφου τῆς Μεγάλης τοῦ Χριστοῦ Ἐκκλησίας Γερασίμου Μοναχοῦ Μικραγιαννανίτου, ἀφορᾷ τό περιβάλλον⁵⁶. Ἡ ἡμέρα αὐτή τῆς ἀρχῆς τῆς Ἰνδίκτου ἀφιεροῦται εἰς τήν προστασίαν τοῦ φυσικοῦ περιβάλλοντος. Ὁ ἑορτασμός θεσπίσθηκε κατὰ τή Συνεδρία τῆς Ἁγίας καί Ἱερᾶς Συνόδου τῆ 6^η Ἰουνίου 1989. Ὁ δημιουργός καί λυτρωτής τοῦ κόσμου Κύριος δέχεται κατὰ τόν ὕμνογράφο «*τάς ἰκετηρίους δεήσεις, ὡς κηδεμών καί προνοητής καί Σωτῆρ ἡμῶν*»⁵⁷. Παρακαλεῖται νά διαφυλάττει «*τά τήν γῆν περιβάλλοντα στοιχεῖα ἀβλαβῆ*»⁵⁸ καί νά ἀποκαθαίρει τήν κτίση ἐκ «*μεμολυσμένων ἀνέμων, καί ἰοβόλων διαδόσεων καί ἐνεργειῶν*»⁵⁹.

Ἡ λαμπρή αὐτή ὕμνογραφική τριλογία σέ μία θαυμάσια καί μοναδική θά λέγαμε λειτουργική ἐνότητα καί ἑορτολογική μυσταγωγία συνεχίζεται μέ τήν Τελετή τῆς Ἰνδίκτου στό τέλος τῆς θείας Λειτουργίας.

⁵⁵ Ἀκολουθία τοῦ Ἑσπερινοῦ, τοῦ Ὅρθρου καί τῆς θείας Λειτουργίας τῆς ἑορτῆς τῆς Παμμακαρίστου, ἐκδ. «Χελάνδιον», Ἀθήνα 2006. Βλ. καί «Ἑορτή τῆς Ἰνδίκτου», ἐν Ἐκκλησιαστική Ἀλήθεια, 19 Σεπτεμβρίου 1916.

⁵⁶ Ἰκετήριος πρὸς τόν φιλόανθρωπον Θεόν καί Σωτῆρα ἡμῶν Ἰησοῦν Χριστόν Ἀκολουθία ὑπὲρ τοῦ περιβάλλοντος ἡμᾶς στοιχείου καί εὐσταθείας πάσης τῆς κτίσεως, ἐποιήθη ἐν Ἀγίῳ Ὁρει ὑπὸ Γερασίμου Μοναχοῦ Μικραγιαννανίτου Ὑμνογράφου τῆς Μεγάλης τοῦ Χριστοῦ Ἐκκλησίας, Θεσσαλονίκη 1997.

⁵⁷ Τρίτο τροπάριο Λιτῆς.

⁵⁸ Τροπάριο δ' ὠδῆς.

⁵⁹ Δοξαστικό Αἰνῶν.

Μετά τή σχετική δέηση ἀναγινώσκειται ὑπό τοῦ Πατριάρχου ἡ Πράξις τῆς νέας Ἰνδικτιῶνος ἡ ὁποία καί ὑπογράφεται ὑπ' αὐτοῦ καί τῶν συγχωροστατησάντων ἀγίων Ἀρχιερέων. Ἡ ὅλη Τελετή ὀλοκληρώνεται μέ τόν ἐν Χριστῷ ἀσπασμό ἐπί τῷ νέῳ ἐκκλησιαστικῷ ἔτει ὡς μήνυμα ἀγάπης καί ἐνότητος τοῦ σύμπαντος κόσμου, ἀλλά καί ὡς προσευχή νά διαφυλάττει ὁ Θεός «τό περιβάλλον ἀειφόρον καί προσφέρων συνεχῶς εἰς τήν εὐημερίαν τοῦ ἀνθρώπου»⁶⁰, ὅπως εὐστοχα ἐπισημαίνει σέ ἕνα ἀπό τά ἐμπνευσμένα καί πάντοτε ἐπίκαιρα Πατριαρχικά μηνύματα ἐπί τῇ ἡμέρᾳ προσευχῆς ὑπέρ τῆς Προστασίας τοῦ Φυσικοῦ Περιβάλλοντος ἡ σεπτῆ Κορυφή τοῦ Οἰκουμενικοῦ Θρόνου Παναγιώτατος κ.κ. Βαρθολομαῖος. «Ὡς ποιητῆ τῶν αἰώνων προσάγομέν σοι τήν ἀρχήν τήν τοῦ ἔτους εὐχάριστον – γράφει σέ σχετικό μέ τήν ἑορτή τῆς Ἰνδικτου Κανόνα ὁ ἅγιος Συμεών Θεσσαλονίκης – καί βοῶμεν· Δώρησαι, Τριάς ὁ Θεός ἡμῶν, τῆς ἀγαθῆς πολιτείας ἀρξαμένους, εἰς τέλος φθάσαι χρηστόν καί σωτήριον»⁶¹.

⁶⁰ Σεπτόν Πατριαρχικόν Μήνυμα ἐπί τῇ ἡμέρᾳ προσευχῆς ὑπέρ τῆς Προστασίας τοῦ Φυσικοῦ Περιβάλλοντος (01/09/2012).

⁶¹ Τροπάριο ἐνάτης ᾠδῆς Κανόνος εἰς τήν Ἰνδικτον, τοῦ Συμεών Θεσσαλονίκης, ἐν Ἰωάννου Μ. Φουντούλη, *Συμεών Αρχιεπισκόπου Θεσσαλονίκης τά Λειτουργικά Συγγράμματα Ι, Εὐχαί καί ὕμνοι*, Θεσσαλονίκη 1968, σσ.146-147.